

Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi

Analysis of postgraduate theses on attachment in children

Betül Yağbasan¹, Ender Durualp², Mine Duman³, Büşra İçelli Saçın⁴¹Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.²S.B.Ü. İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anne Sütü ve Emzirme Danışmanı, İzmir, Türkiye³İzmir Ekol Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İzmir, Türkiye⁴İzmir Ekol Hastanesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği, İzmir, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, Türkiye'de 2013-2022 yılları arasında çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan tezler; yıllara, üniversitelere, anabilim dallarına, türlerine, araştırmanın amacına, konusuna, araştırma desenine, örneklem grubuna ve önerilere göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2022 yılları arasında çocuklarda bağlanma üzerine hazırlanan, YÖK Ulusal Tez Merkezine kayıtlı, erişime açık, elektronik olarak ulaşılabilen 123 yüksek lisans, 11 doktora ve 7 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 141 tez oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bulgular: Sonuç olarak; son on yılda en fazla tezin 2019 yılında, Üsküdar Üniversite bünyesinde, psikoloji anabilim dalında yapıldığı ve yüksek lisans çalışması olduğu belirlenmiştir. Araştırmaların çoğunlukla ergenlik döneminde yoğunlaştığı, örneklemin 13-18 yaş arasındaki ergenlerden oluştuğu, 300 ve üzerinde katılımcının dâhil edildiği, ilişkisel tarama modelinde araştırmalar yapıldığı, bağlanmanın ebeveyn ve sosyal becerilerle ilişkisinin incelendiği, seminer-eğitim ve farkındalık çalışmalarının gerekliliğinin vurgulandığı dikkat çekmektedir. Veri toplama aracı olarak en çok ölçek kullanımının tercih edildiği ve veri analiz tekniği olarak da en çok tanımlayıcı yöntemlerin seçildiği görülmüştür.

Sonuçlar:

Ahahtar kelimeler: bağlanma; çocuklarda bağlanma; bağlanma stilleri

ABSTRACT

Aim: In this research, between 2013 and 2022 in Turkey, the postgraduate thesis made about connecting children is intended to be examined according to different variables.

Methods: Theses about attachment in children; It has been evaluated according to years, universities, branches of animation, types, purpose of research, subject, research pattern, sample group and recommendations. The study group of this research was created out of 141 theses, including 123 masters, 11 doctoral and 7 medical specialities, that are registered in YÖK National Thesis Center, open to access and electronically available, and focused on the children's attachment. Document analysis method was used in the collection of research data. Analysis of the data was resolved by the method of descriptive analysis.

Results: As a result, it has been determined that the most of thesis in the last decade was made in 2019, within the University of Üsküdar, in the branch of psychology, and was a master's study. Most of the research concentrated on adolescence, a sample of the research consisting of adolescents between the ages of 13-18, 300 and more participants included, research done in the relational screening model, and the relationship of attachment with parent and social skills examined. It is noteworthy that the necessity of seminar-education and awareness studies emphasized. It has been observed that the most preferred method was scale usage as a data collection tool, and the most descriptive methods were selected as the data analysis techniques.

Conclusion:

Keywords: attachment; child attachment; attachment styles

Giriş

Geçmişten günümüze insan, doğası gereği diğer insanlarla beraber, topluluk halinde yaşama isteği içerisinde olan bir organizmadır. Diğer canlı türlerine kıyasla insan yavrusunun, yaşamını sürdürebilmek adına daha uzun sürelerde anne ve babasının yardımına muhtaç olduğu ifade edilmektedir (Soysal ve ark., 2005). Özellikle 0-2 yaş çocukların bedensel, bilişsel ve duygusal yönden çok hızlı geliştiği bir dönem olup sadece bedensel ihtiyaçlarının karşılanmasının yeterli olmayacağı vurgulanmaktadır. Bebeklerin bu becerilerinin henüz yeterince gelişmemiş olması nedeniyle bakım verenine bağımlı olduğu belirtilmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006). Bu durumlar da bireylerin beraber yaşama ve bağlanma ihtiyaçlarını açıklamaktadır.

Bağlanma, yaşamın erken yıllarından başlayarak sosyal çevre ile etkileşimde bulunarak gelişim gösteren, duygusal ön planda tutan ve sürdüren güçlü bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Ainsworth, 1985). Bowlby'e (1973) göre bağlanma rahatlığı, güvenliği ve desteği içeren duygusal bir bağ olarak ifade edilmektedir (Morsünbül, 2005). Bowlby, bebeklik döneminde birincil bakım sağlayan bireylerin bebeklerin gereksinimlerini uygun şekilde karşıladığında, bebeklerin kendilerini sevmeye değer olarak göreceğini belirtmektedir. Buna ek olarak da bebeklerin başkalarının güvenilir olacağı hakkında bilinç geliştireceği vurgulanmaktadır (Özdemir, 2016). Bebek ihtiyacı olduğunda bakım verene gülümseme/ağlama gibi tepkiler ile uyarıda bulunmakta, bakım veren bebeğin ihtiyacını gidermeye çalışmaktadır. Bu şekilde bebek ve bakım verenler arasındaki olumlu ilişkilerin gelişmesi desteklenmektedir (Evirgen Geniş, 2017). Çocuklar bebeklikten itibaren bakım verenine korunma, rahatlama, sevilme, duygularının

düzenlemeyi öğrenme gibi çeşitli ihtiyaçlarını ifade eden davranışlar sergiler. Çocuğun, bağlanmayla ilgili olan ihtiyaçları uygun bir şekilde karşılandığında bağlanma stili de olgunlaşmaya başlamaktadır (George ve Solomon ve 2011). Çocukların bağlanma gelişimindeki farklılıklar ile ilişkili olarak, bakım verme sürecindeki deneyimlerin kalitesinde de bazı ayrımlar ortaya çıkabilmektedir (Verhage ve ark, 2016).

Yaşamın ilk deneyimleri aile içerisinde kazanılmaktadır. Bowlby'e göre, bebeğin ilk bakımvereni olan anne ve babasıyla kurduğu yakınlık, onu olası dış tehlikelerden korurken çevresini keşfetmesi için de güvenli bir ortam sağlamaktadır (Güngör ve Sümer, 1999). Zamanla sosyal çevresi genişleyen çocuğun içinde bulunduğu ortam, çocuğun gelişimini destekler nitelikte ise gelecekteki hayatı için sağlam temeller atılmış olacaktır (Akburak, 2017). Bowlby, bebeklikte gelişen bağlanmanın, yaşamın ilerleyen dönemlerindeki sosyal, romantik ve duygusal ilişkilerinde, kendi çocukları ile kuracakları ilişkilerinde etkisi olduğunu ifade etmektedir (Şensoy, 2022).

Bowlby (1958) ve Ainsworth (1989) bağlanma stillerini güvenli, güvensiz, kaygılı/kararsız ve kaçınan şeklinde kategorilere ayırmışlardır. Güvenli bağlanma stili; kişinin hem kendi hem de başkası hakkındaki algılarının olumlu yönde olduğu stil olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1958). Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin kendilerine karşı gerçekçi kabullere sahip olduğu, diğer kişilerle ise kolaylıkla sağlıklı bir şekilde iletişime geçebildiği bilinmektedir. Erken yaşlardan itibaren sağlanan güvenli bağlanmanın gelecek yaşta karşılaşılabilecek duygusal sorunların çözümünde kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir (Güngör, 2000). Yapılan çalışmalarda güvenli bağlanmanın bireyin iyi olma düzeyini yordadığı ve bireye ait ruh sağlığı ile ilgili olumlu ilişki gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır (La Guardia, 2000; Murdock ve Love, 2004). Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin psikolojik olarak iyi olma düzeylerinin de olumlu etkilendiği söylenmektedir. Anne ve babaya güvenli stilde bağlanmanın genç erişkinlik döneminde kadar ergenlerin iyi oluşlarını yordadığı sonucuna ulaşıldığı çalışmalarda görülmektedir (Nagle ve Nickerson, 2005). Sıkıntılı bir durumda her zaman kendisini destekleyen ebeveyn ile yaşayan çocuklar, daha güvenli bir şekilde bağlanma eğilimindedir. Bu çocuklar ebeveyn desteğine daha çok güvenmekte ve sıkıntı anında da daha fazla destek aramaktadır (Cassidy ve Shaver, 2018). Ebeveynlerinden duyarsız ve tutarsız bakım alan çocuklarda ise güvensiz bağlanma görülmektedir (Cookie ve ark., 2019). Güvensiz bağlanma gerçekleştiren çocukların herhangi bir tehdit ile karşılaştıklarında destek alacaklarını düşünmedikleri ve bakım verenlerini daha az kullanma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Mc Cormick ve ark., 2016). Kaygılı bağlanma stilinde bakım verenin davranışlarının tutarsız olduğu, çocuğu kontrol etmek için terk edilme ile tehdit edebildikleri vurgulanmaktadır. Bu bağlanma stiline sahip çocukların ihtiyaç duyduklarında ebeveynlerinden yardım alma konusunda kuşku yaşadıkları, ayrılığa karşı dirençli oldukları, ebeveyn geri döndüğünde sakinleşmedikleri, keşif/araştırma gibi davranışlara ilişkin kaygı yaşadıkları ifade edilmektedir (Kesebir ve ark., 2011). Çocukların desteğe ve korunmaya ihtiyaçları olduğu zamanlarda ebeveynlerinin varlığına olan güven eksikliği ise kaçınan bağlanmaya yol açmaktadır (Cassidy ve Shaver, 2018). Bu bağlanma stilinde çocukların ebeveynlerinden yardım alacağına hiç inanmadıkları, ayrılığa karşı tepkisiz kaldıkları, ebeveyn geri döndüğünde ise mesafeli tavır sergiledikleri belirtilmiştir (Kesebir ve ark., 2011). Bakım verenleri sürekli olarak duyarsız, görmezden gelme, alay etme gibi reddedici tepki veren çocukların bakım verenlerinden kaçındığı ve olumsuz tepkilerini en aza indirdiği, ihtiyaçları olduğu anda ebeveynlerinden kaçınmak zorunda olduğunu öğrendikleri belirtilmektedir (Benoit, 2004).

Bağlanma stillerinin kaygı bozukluğu ve depresyon ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerde kaygı bozukluğu ve duygu durum bozukluğu yaşama oranı güvenli bağlanma stiline sahip kişilerden daha yüksek çıkmıştır (Marganska ve ark., 2013). Bağlanma stilleri ve kaygı bozukluğu arasındaki ilişkiye bakılan bir başka çalışmada ise bağlanma stillerinin kaygı ve endişe üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Simoneli ve ark., 2004). Görüldüğü üzere yapılan çalışmalarda, bebek ve bakım veren arasındaki bağın duygusal açıdan yetersiz olmasının, yetişkinlikte kaygı ve huzursuzluk gibi psikolojik sorunları ortaya çıkardığı görülmüştür (Çubuk, 2011). Bu bağlamda yaşamın erken dönemlerinde bağlanmanın içten ve tutarlı şekilde gelişmesi ve devam ettirilmesi, bağlanma sisteminin sürekliliği açısından önemlidir (Akyol, 2017; Güngör ve Sümer, 1999).

Bağlanmanın yaşamın her alanını etkileyecek kadar önemli olduğu düşünüldüğünde, bu konunun üzerinde durulması gerektiği görülmektedir. Bağlanma modellerinin nasıl olduğu, ebeveynlerin bu konuda bilgi sahibi olup olmadığı, toplumda mevcut durumun belirlenmesi, çalışmaların hangi alanlarda ağırlıklı olduğu, belirlenen tabloya göre neler yapılabileceğini görmek açısından yapılan çalışmaları inceleme ihtiyacı doğmaktadır. Mevcut çalışmaların sonuçları doğrultusunda bağlanma konusunda daha fazla bilgi edinebileceği ve bundan sonra yapılacak olan araştırmalara yön vereceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, araştırmada Türkiye'de 2013-2022 yılları arasında çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorular cevaplanmaya çalışılmıştır: Çocuklarda bağlanma ile ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin; yıllarına, üniversitelere, ana bilim dallarına/enstitülerine, tezlerin türüne, konularına, amaçlarına, araştırma desenlerine, örneklem grubuna, örneklemelerin yaş gruplarına, tezlerin önerilerine göre dağılımı nedir?

Yöntem

Bu çalışmada Türkiye'de çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, analiz yöntemi ve araştırmanın sınırlılıkları açıklanmıştır.

Araştırmanın modeli

Çocuklarda bağlanma ile ilgili 2013-2022 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışılacak konu ile ilgili incelenmek istenen belgelerin toplanarak, titizlikle ve sistemli bir şekilde incelenmesi yöntemidir. İlgili konu ile bir anlayış geliştirmek, ortaya bir anlam çıkarmak ve bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesi ve yorumlamasını içermektedir (Kıral, 2020).

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Bu araştırmanın çalışma grubuna 2013-2022 yılları arasında çocuklarda bağlanma üzerine hazırlanan, YÖK Ulusal Tez Merkezine kayıtlı, izni olan, elektronik olarak ulaşılabilen 123 yüksek lisans, 11 doktora ve 7 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 141 tez dâhil edilmiştir. Bu tezlerden 137'si Türkçe, 4'ü İngilizce dilinde hazırlanmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırma kapsamında, Yükseköğretim Kurulu Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezine elektronik ortamda ulaşılarak anahtar kelimelerle aramalar yapılmıştır. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan tezlere ulaşabilmek için "Bağlanma", "Çocuklarda Bağlanma" ve "Bağlanma Stilleri" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezine kayıtlı, izni olan, 2013-2022 yılları arasında yayınlanan tezlere ulaşılmıştır. Belirlenen tezler, pdf olarak bilgisayar ortamına aktarılmış, tek tek taranarak araştırma sorularının yanıtları bulunmuş aranmıştır ve tablolar haline getirilmiştir.

Tezlerin incelenmesinde, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Tez İnceleme Formu" kullanılmıştır. Bu formda tezlerin yayın yılı, hangi üniversitelerde yapıldığı, çalışılan anabilim dalı, tezlerin türleri, konuları, amaçları, araştırma desenleri, örneklem dağılımı, yaş grupları ve tezlerde verilen önerilerin neler olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir.

Verilerin analizi

Bu araştırmada tezler, doküman analizi yöntemiyle Tez İnceleme Formu kullanılarak incelenmiştir. Formda belirtilen temalara göre elde edilen bulgular kodlanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle toplanan veriler üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış, sonra kodlamaya katılmayan diğer araştırmacıyla birlikte tekrar gözden geçirilmiş, oluşan farklılıklar konusunda görüş ve fikir birliğine varılarak bulgulara son şekli verilmiştir. Araştırma sorularının yanıtlarına ulaşılabilecek nitelikte tablolar hazırlanarak sayısal ifadelerle açıklanmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Türkiye'de 2013-2022 yılları arasında çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezler ile sınırlıdır.
- YÖK Ulusal Tez Merkezine kayıtlı, erişime açık 141 lisansüstü tez ile sınırlıdır.

Araştırmanın etik boyutu

Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Bu bölümde, Türkiye'de çocuklarda bağlanma ile ilgili 2013-2022 yılları arasından yapılan lisansüstü tezlerin yıllara, üniversitelere, anabilim dallarına, türlerine, araştırmanın amacına, konusuna, araştırma desenine, örneklem grubuna ve önerilere göre dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sayı	5	6	13	20	12	13	36	15	17	4
%	3.5	4.2	9.2	14.2	8.5	9.2	25.5	10.6	12	2.8

Tablo 1. incelendiğinde çocuklarda bağlanma konusunda yapılan tezlerin 2013 yılında %3.5, 2014 yılında %4.2, 2015 yılında %9.2, 2016 yılında %14.2, 2017 yılında %8.5, 2018 yılında %9.2, 2019 yılında %25.5, 2020 yılında %10.6 2021 %12 ve 2022 yılında %2.8 oranındadır. Buna göre, çocuklarda bağlanma konusunda en çok 2019 yılı ve en az 2022 yılında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Genel olarak tablo incelendiğinde 2015-2021 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 2. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin üniversitelere ve türlerine göre dağılımı

Üniversite adı	Yüksek lisans	Doktora	Tıpta uzmanlık	Toplam
Üsküdar Üniversitesi	13	-	-	13
Gazi Üniversitesi	8	1	-	9
Hacettepe Üniversitesi	6	1	-	7
Ankara Üniversitesi	5	2	-	7
Beykent Üniversitesi	7	-	-	7
Arel Üniversitesi	6	-	-	6
Haliç Üniversitesi	5	-	-	5
Gelişim Üniversitesi	4	-	-	4
İstanbul Aydın Üniversitesi	4	-	-	4
Sabahattin Zaim Üniversitesi	4	-	-	4
Nişantaşı Üniversitesi	4	-	-	4
Selçuk Üniversitesi	2	2	-	4
Bilgi Üniversitesi	4	-	-	4
Maltepe Üniversitesi	4	-	-	4
İstanbul Üniversitesi	2	1	-	3
Çukurova Üniversitesi	3	-	-	3
Necmettin Erbakan Üniversitesi	3	-	-	3
Adnan Menderes Üniversitesi	1	-	2	3
Çağ Üniversitesi	3	-	-	3
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	3	-	-	3
Karabük Üniversitesi	3	-	-	3
Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi	3	-	-	3
Işık Üniversitesi	2	-	-	2
Ufuk Üniversitesi	2	-	-	2
Osmangazi Üniversitesi	1	-	1	2

Ege Üniversitesi	1	1	-	2
Gedik Üniversitesi	2	-	-	2
Marmara Üniversitesi	1	1	-	2
Ayvansaray Ü.	1	-	-	1
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	-	-	1	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	-	-	1
Harran Üniversitesi	1	-	-	1
Toros Üniversitesi	1	-	-	1
Bilim Üniversitesi	1	-	-	1
Yalova Üniversitesi	-	1	-	1
Sütçü İmam Üniversitesi	1	-	-	1
Kırıkkale Üniversitesi	1	-	-	1
Acıbadem Üniversitesi	1	-	-	1
Karatay Üniversitesi	1	-	-	1
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	-	-	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	-	-	1
Erciyes Üniversitesi	-	-	1	1
Sakarya Üniversitesi	1	-	-	1
Tekirdağ Üniversitesi	-	-	1	1
İstanbul Okan Üniversitesi	1	-	-	1
Mersin Üniversitesi	-	1	-	1
Edirne Trakya Üniversitesi	1	-	-	1
Celal Bayar Üniversitesi	1	-	-	1
Dumlupınar Üniversitesi	1	-	-	1
Kocaeli Üniversitesi	-	-	1	1
Kırklareli Üniversitesi	1	-	-	1
Toplam sayı	123(%87.2)	11(%7.8)	7(%5)	141

Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılmış olan lisansüstü çalışmaların üniversite dağılımlarına bakıldığında ilk sırada bu konuda en çok lisansüstü tez ile Üsküdar Üniversitesi (13) yer almaktadır. İkinci sırada ise Gazi Üniversitesi (9) olduğu görülmüştür. Bu konuda son 10 yılda en az lisansüstü tezler ise birer adet lisansüstü tez çalışmasının yapıldığı tablodaki diğer üniversiteler olarak görülmektedir. Ayrıca Tablo 2. incelendiğinde bağlanma ile ilgili yapılan tezlerin çoğunluğunu % 87.2 (123) ile yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu görülmektedir. Bu oran yüksek lisans düzeyinde bağlanma konusu ile ilgili daha çok çalışma yapıldığını gösterebilir. Yapılan çalışmalar bakıldığında doktora tezlerinin oranı ise % 7.8 (11) olarak görülmektedir. Ayrıca %5 (7) tezin ise tıpta uzmanlık tezi olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Anabilim dalı	Sayı	%
Psikoloji	44	30.2
Eğitim bilimleri	25	17.7
Klinik psikoloji	21	14.9
Çocuk gelişimi	13	9.2
İlköğretim	8	5.7
Psikiyatri	8	5.6
Aile danışmanlığı ve eğitimi	6	4.3
Çocuk sağlığı ve hastalıkları	3	2
Hemşirelik ve ebellek	5	3.6
Sosyal hizmetler ve sosyal bilimler	4	3.5
Felsefe ve din	3	2
Psikolojik danışmanlık ve rehberlik	2	1.4
Toplam	141	100

Tablo 3 incelendiğinde çocuklarda bağlanma ile ilgili olarak yapılan lisansüstü tezler %30.2 ile en çok Psikoloji Ana Bilim Dalında yapıldığı görülmektedir. Bunu %17.7 ile Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, %14.9 ile de Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı izlemektedir. %9.2 ile Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı, %5.7 ile İlköğretim Ana Bilim Dalı, yine %5.7 ile Psikiyatri Ana Bilim Dalı, %4.3 ile Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hemşirelik/Ebellek Ana Bilim Dalı ve Sosyal Hizmetler/Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı %3.6, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı ve Felsefe/Din Ana bilim Dalı %2.0 olarak çalışmalar yürüttüğü tabloda belirtilmektedir. Son olarak en az çalışmayı %1.4 ile Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim Dalında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı

Konu	Sayı	%
Çocuklarda bağlanma	23	16.3
Anne-çocuk bağlanması	19	13.5
Baba-çocuk bağlanması	3	2.1
Ebeveyn-çocuk bağlanması	12	8.5
Ergenlerde bağlanma	29	20.6
Ebeveyn-ergen bağlanması	18	12.8
Ebeveyn-çocuk-öğretmen bağlanması	2	1.4

Bağlanma stilleri	35	24.8
Toplam	141	100

Tablo 4'te lisansüstü tezlerin konularına göre dağılım oranlarını içermektedir. Tabloya göre en fazla çalışılan konuların %24.8 ile bağlanma stilleri ve %20.6 ile ergen bağlanması olduğu görülmektedir. En az çalışılan konuların ise %2.1 ile baba-çocuk bağlanması ve %1.4 ile ebeveyn-çocuk-öğretmen bağlanması konularının olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin desenlerine göre dağılımı

Desen	Sayı	%
İlişkisel	114	80.86
Betimleyici	23	16.31
Deneysel	4	2.83
Toplam	141	%100

Tablo 5 incelendiğinde çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalarda çoğunlukla desen olarak %80.9(114) ilişkisel desenin kullanıldığı bu modelden sonra ise %16.3 (23) ile betimleyici desen kullanıldığı görülmektedir. Çalışmaların geneline bakıldığında ise deneysel desenin %2.8 (4) ile daha az tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 6. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin örneklem sayısına göre dağılımı

Örneklem sayısı	Sayı	%
0-100	34	%24.1
101-200	23	%16.3
201-300	20	%14.2
300 ve üzeri	64	%45.4
Toplam	141	%100

Tablo 6. de çalışmaların örneklem gruplarının sayısı aktarılmaktadır. Bu tablo incelendiğinde örneklem grubunun neredeyse yarısının %45.4 (64) 300 ve üzeri olduğu görülmektedir. %24 (34) çalışmada ise örneklem sayısı 0-100 arasındadır. Örneklem sayısının 101-200 ve 201-300 arasında olduğu çalışmaların oranı ise %16 ve %14 ile neredeyse aynıdır.

Tablo 7. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yaş gruplarına göre dağılımı

Çalışmaların yaş grubu	Sayı	%
0-6 yaş	37	26.4
7-12 yaş	22	15.8
13 -18	69	49.2
Yetişkin	12	8.6
Toplam	140*	100

*1 tezin örneklemini tez analizlerinden oluştuğu için tabloya dahil edilmemiştir.

Tablo 7.de görüldüğü gibi çalışmaların çoğunluğun %49.2 (69) yaş grubunu 13-18 yaş arası ergenler oluşturmaktadır. En çok çalışma yapılan ikinci sıradaki yaş grubu ise %26.4 (37) ile 0-6 yaş arası erken çocukluk dönemi oluşturmaktadır. 7-12 yaş okul dönemi örneklemini içeren çalışmaların oranı ise %15.8 (22) görülmektedir. %8,6 (12) ile yetişkin grup ise yaş grubu yoğunluğunun çalışmalarda en az olduğu yaşlar olarak tabloda görülmektedir.

Tablo 8. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin amaçlarına göre dağılımı

Amaçlar	Sayı	%
Bağlanma ile kaygı ilişkisi	8	5.7
Bağlanma ile yenidoğan kanguru bakımı ilişkisi/yyb ilişkisi	4	2.8
Bağlanmanın ebeveyn /aile ile ilişkisi	22	15.6
Bağlanma ile bağımlılık ilişkisi	14	9.9
Bağlanma ile duygu düz. Bec. ilişkisi	14	9.3
Bağlanmanın stresle baş etme ile ilişkisi	11	7.8
Bağlanma ile benlik saygısı ilişkisi	10	7.1
Korunmaya muhtaç/suçta sürüklenen çocuklar ile bağlanmanın ilişkisi	3	2.1
Bağlanmanın önemi	1	0.7
Bağlanma ile yeme tutumu ilişkisi	6	4.3
Bağlanma ile iyi oluş ilişkisi	9	6.4
Bağlanma ile dehb ilişkisi	3	2.1
Bağlanmanın demografik b. ile ilişkisi	6	4.3
Bağlanma ile sosyal beceri ilişkisi	21	14.9
Bağlanma ile okul başarısının ilişkisi	2	1.4
Bağlanma ile uykunun ilişkisi	2	1.4

Bağlanma ile saldırganlık ilişkisi	6	4.3
Toplam	141	100

Tablo 8'e bakıldığında 2013-2022 yılları arasında bağlanma ile ilgili yapılan çalışmaların %15.6'sı ebeveyn/aile ilişkisinin bağlanma üzerindeki etkileri üzerine yapıldığı görülmektedir. Bunu %14.9 ile sosyal becerilerin bağlanma üzerindeki etkisi ve % 9.9 ile bağımlılık ve bağlanma ilişkisi izlemektedir. Son olarak % 0.7 ile bağlanmanın önemi konusunun en az seçildiği görülmektedir.

Tablo 9. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin verdikleri önerilere göre dağılımı

Öneriler	Sayı	%
Uzmana yönlendirme	11	7.8
Seminer/eğitim/farkındalık çalışmaları	79	56
Farklı çalışmaların yapılması	23	15.6
Müdahale programları hazırlanması	5	3.6
Diğer	17	12
Öneri yok	7	5
Toplam	141	100

Tablo 9'a bakıldığında 2013-2022 yılları arasında yapılan çalışmaların öneri kısımları incelendiğinde ortaya çıkan bulgular verilmektedir. Bu bulgulara göre %56 (79) ile ilk sırada Seminer/Eğitim/Farkındalık çalışmaları yer almaktadır. Bu öneriyi %15.6 (22) ile bağlanma konusunda farklı örneklem grubu/yaş grubu ile farklı çalışmaların yapılması önerisi izlemektedir. %12(17) ile tabloda yer verilmeyen konularda önerilerin yapıldığı, %7.8 (11) ile bağlanma konusunda ebeveyn/aile ile çalışmaların yapılması için uzmana yönlendirildiği önerilerin olduğu görülmektedir. Müdahale programlarının hazırlanmasının %3.6 (5) gibi bir oranda en az verilen öneri olması dikkat çekmektedir.

Tartışma

Yapılan çalışmada 2013 ve 2022 yılları arasında çocuklarda bağlanmanın temel alındığı Yök Tez veri tabanından elde edilen tezler incelen ve elde edilen veriler bulgular kısmında sunulmuştur. Bu bulgular ışığında Tablo 1'de çocuklarda bağlanma konusunu ele alan tezlerin 2016-2021 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yıllar arasına anne- baba ve çocuk bağlanmasının önem kazanması, çeşitli kurumların çocuklarda bağlanma konusunda bilgilendirmeler yapması araştırmacıların bu konuya yönelmesini sağladığı düşünülmektedir. Çocuklar ile ilgili çalışmaların temeli 20. yüzyılın ikinci yarısının başlarına dayanmakta; bir disiplin halinde araştırılmaya başlanması ise 20. yüzyılın son on yılında gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra gelişim psikolojisinin ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile 'çocuklarda bağlanma' konusunun önemi vurgulanmaya başlamaktadır (Koru ve Gündüz, 2022). Konunun önemini açısından gelecekte yıllarda da bağlanma konusunda akademik çalışmaların yapılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Tablo 2'de üniversiteler bazlı bakıldığında çocuklarda bağlanma konusunda en çok tez yayınlanan ilk beş üniversiteyi Üsküdar, Gazi, Hacettepe, Ankara ve Beykent Üniversiteleri oluşturmaktadır. Bu konuda bakıldığında çocuklarda bağlanma konusunun yoğun olarak çalışıldığı ana bilim dallarının da psikoloji, eğitim bilimleri ve çocuk gelişimi alanında yapıldığı görülmektedir. Bu ana bilim dallarının üniversite olarak merkezlerinin iki büyükşehir olan İstanbul ve Ankara'da toplanması bu iki değişken için benzer sonuçlar verdiği açıkça fark edilmektedir. Tablo.2'ye bakıldığında çalışmaların %87.2 sinin yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu alanda ileride yapılacak olan çalışmaların doktora ve tıpta uzmanlık alanına yöneltilmesi sağlanabilir. Bu sayede tabloda oluşan yüksek lisans çalışmalarındaki yığılma az da olsa dengelenecektir. Bunun yanı sıra Tablo 3'e bakıldığında bağlanma ile ilgili pek çok ana bilim dalının çalışmalar yaptığı görülmektedir. Farklı bilim dallarında yapılan bu çalışmalar gösteriyor ki; bağlanma konusu yaşamın her alanında önem kazanan belirleyici bir faktör olarak yer almaktadır. Sağlık alanındaki yapılan terapötik sağaltım çalışmalarında, hastaların bağlanma stillerinin özellikle ileriki yaşlarda yapılan bağlanma ile ilgili çalışmalarda sağlık ekibine pek çok katkı sağladığını göstermektedir. Hastaların bağlanma stillerini anlayabilmek; sağlık ekibinin hastaya nasıl davranacağından yaşanan sorunlara ne şekilde çözümler üreteceğine kadar birçok alanda katkıda bulunmaktadır (Yıldızhan, 2017).

Bağlanma kuramcılarının göre bir bireyin ilerleyen yaşlarında sergileyeceği davranış stillerinin belirleyici etmenlerden birinin annesi ya da bakım verenleri ile olan bağ ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Bu ilişki olumlu duygular ve kişiye verilen destek bağlanmayı oluşturmaktadır. Olumlu gelişen bağlanma ilişkisi ileride bireyin güvenli/ güvensiz veya kararsız bağlanma stiline hangisini göstereceğini belirlemektedir (Küçükdoğan ve Keleş, 2021). Okul öncesi dönem çocuklarda bağlanma stilleri ile saldırganlık yönelimleri arasındaki bağlantının araştırıldığı bir çalışmada güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre diğer bireylere yönelik bedensel ve ilişkisel saldırganlıklarının, kendilerine ve eşyalara yönelik saldırganlıklarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (Yurtseven, 2017). Tablo 4'te yapılan çalışmaların konulara göre dağılımına bakıldığında en çok çalışılan konunun bağlanma stilleri, ergenlerin ve çocuklarda bağlanma şeklinde olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde de verileri destekler nitelikte bağlanma konusunda çocukların ve ergenlerin bağlanma stillerini oluşturan en büyük etmenin bakım verenleri ile aralarındaki bağ ilişkisinin olduğu görülmektedir. Bu durumun yapılan çalışmada kullanılan üç konunun da önemine dikkat çekmektedir. Ancak baba-çocuk bağlanması konusunda yapılan çalışmaların sadece 3 çalışma ile sınırlı olduğunu görülmektedir. Baba-bebek bağlanması ile ilgili son yıllarda yapılan bir çalışmada babalara verilen rol, yaş, ekonomik durum gibi bağlanmayı etkileyen pek çok etmen bulunmaktadır. Babanın işinden doyum alması, gelir düzeyinin yüksek olması baba-bebek bağlanmasını olumlu etkilemektedir (Pündük Yılmaz ve ark, 2021). Bağlanma teorisinden bahsedilmeye başlandığında anne-bebek bağlanması üzerine yoğunlaşıldığı ancak son zamanlarda baba-bebek bağlanmasının da öneminin anlaşıldığı görülmektedir (Gül, 2020). Çalışmamızdaki verilerde görüldüğü üzere de baba-bebek veya baba-çocuk bağlanması konularında daha çok çalışma yapılmasına

ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu anlamda daha çok araştırma yapılması ebeveyn çocuk ilişkileri, aile ilişkileri başta olmak üzere birçok konuda olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Yenidoğan-anne bağlanmasında annenin gebelik yaşı, gebelik sürecinde aldığı ilaçlar, stres düzeyinin etkisi büyüktür. Aynı zamanda bu bağlanma düzeyinin tespit edilmesi önemli konulardan da biridir. Bebeğe zayıf bağlanma gerçekleştirebilecek annelerin erken dönemde tespit edilmesi gerekmekte, kayıtsız tavır sergileyen annelerin de desteklenmesi motive edilmesi gerekmektedir. Bir araştırmada 1-4 aylık bebeğe sahip annelerin bağlanma biçimleri ile anne-bebek bağlanma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonunda annelerin kaygı ve kaçınma düzeyleri düştükçe anne-bebek bağlanmasının yükseldiği ve güvenli bağlanma biçimine sahip olan annelerin anne-bebek bağlanmasının daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Nacar ve Gökkaya, 2019). Yenidoğanlarda bağlanmanın önemi anne ve bebekler ile ilgili çalışmaları gerektirmektedir. Mevcut çalışmada elde edilen verilere bakıldığında ülkemizde bu konu hakkında yapılmış çalışmanın az olduğu görülmektedir. Bu alanda yeni doğan bebekler ve anneler ile boylamsal olarak yapılacak çalışmaların artırılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5'te araştırmaların desenine göre dağılımında en çok kullanılan desenin %80.9 ile ilişkisel tarama modeli olduğunu, nitel çalışmaların neredeyse hiç olmadığı görülmektedir. Bunun nedeninin nicel çalışmaların daha hızlı sonuç vermesi, nicel çalışmalarda uygulama yapmanın daha kolay olması ve daha geniş örneklem sayılarına ulaşılması olduğu düşünülmektedir. Baltacı (2019)'a göre nitel araştırmalar; önceden bilinen ve fark edilmemiş problemlerin algılanmasına ve probleme ilişkin doğal olayların objektif bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir. Bağlanma konusuna yönelik yapılan ilk çalışmalardan sonra ilerleyen süreçlerde bağlanmayı etkileyen ve bağlanmanın etkilendiği durumların ortaya çıkarılması amacıyla nicel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan çalışmada ortaya çıkan sonucun bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bağlanma konusunda yapılacak olan nitel çalışmaların artırılması ile bağlanma konusunun daha derin incelenmesi ve nedenlerinin anlaşılması sağlanmalı ve nicel araştırmalarla da konunun çeşitli kavramlar ile karşılaştırılması konusunda araştırmacıların desteklenmesi gerekmektedir.

Ergenlik döneminin, fiziksel ve psikolojik değişikliklerin neden olduğu hem psikososyal hem cinsel olgunlaşma dönemi olmasından kaynaklı oldukça önemli bir dönem (Akdemir ve Çetin, 2018) olması Tablo 7'de görüldüğü gibi çalışmalarda çoğunlukla bu yaşların seçilmesinin nedeni olabilmektedir. Lee (2003), çocuğun kişiliğinin oluşurmasında bağlanmanın oldukça önemli bir konu olduğuna vurgu yapmakta, bebeklerin çevrelerindeki sosyal dünyalarına karşı merak duygusuyla programlanmış bir şekilde dünya geldiklerini belirtmektedir. Ayrıca erken yaşlardan itibaren ebeveynler ile olan bağlanma çocukların şekillenmesinde etkilidir. Bu nedenle de yaşamın ilerleyen yılları için temellerin atıldığı 0-6 yaş döneminin çalışmalarda sıklıkla yer alan ikinci yaş grubu olduğu düşünülmektedir.

Bowlby'e göre bağlanma figürü olan anne-babanın tutarlı davranışları çocukların zihinsel şemalarının şekillenmesinde etkilidir. Bu zihinsel şemalar, sosyal davranışlar, yakın ilişkilerdeki tutum ve beklentileri oluşturur. Ebeveynleri ile kurdukları sıcak ve tatmin edici bağlanma ilişkisi bireyin ileriki yıllarda karşılaşacağı problemler karşısında çözüm üretebilmesini, kuracağı aile ilişkisinin de güven kavramı üzerine oturacağını göstergesi olmaktadır (Kesebir ve ark. 2011). 334 ergen ile yapılan bir araştırmada ergenlerin aile içindeki kurdukları yakın ilişkileriyle umutsuz hissetmeleri ve şiddete yönelik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Mamiyev, 2018). 400 lise öğrencisi ergenler ile yapılan bir başka çalışmada ise saplantılı ve kayıtsız bağlanma ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiye bakılmış, içsel-işlevsel olmayan ve dışsal-işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerinin yükselmesi saplantılı ve kayıtsız bağlanma düzeyindeki artış ile paralel olduğu görülmüştür (Aydemir, 2020). Bir başka çalışmada çocuklar annelerine güvensiz bağlandıklarında güvenli bağlanan çocuklara göre anksiyete ve içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, bunun yansırı çocukların duygu düzenleme becerilerinin annelerine olan bağlanma stillerine göre farklılıklar gösterdiği (Ural ve ark., 2015) görülmüştür. Mevcut çalışmada da en çok seçilen amaçların 'Ebeveyn-Aile ilişkisi', 'Sosyal Becerilerin Bağlanma Üzerindeki Etkisi' ve 'Bağımlılığın Bağlanma Üzerindeki Etkisi' olmasının bu konuların bağlanma üzerindeki etkisinin tek yönlü olmadığını ortaya koymaktadır. Tablo.8 incelendiğinde bağlanma konusu ile ilgili yapılan çalışmalarda pek çok değişken etmenin olduğu ortaya çıkması ile bağlanmanın yaşamın her alanında önemli olduğunu da vurgulanmaktadır.

Güvenli bağlanmanın önemli yararlarından biri de sosyal alanlarda diğer insanlarla olumlu ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmasıdır. (Tok, 2019). Tok'un 388 ortaokul öğrencisi bağlanma ile sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmasında sonuçlarına baktığımızda sosyal kaygı düzeyi arttıkça kaçınan/kaygılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin yaşları küçüldükçe sosyal kaygı düzeylerinin arttığı görülmüştür. Literatürü incelediğimizde bu konunun yeteri kadar araştırılmadığı görülmüştür.

Bağlanmanın anne-baba-çocuk ilişkisi açısından çift yönlü geliştiği, bağlanmanın sadece çocukluk değil ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de kendini gösterdiği, ruh sağlığı açısından önemli etkilere sahip olduğu düşünüldüğünde bireylerin yaşamında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu görülmektedir. Bu bilgiyi destekler nitelikte Greig ve Howe (2001) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma kalitesi ve annelerin zihinsel sağlıkları arasındaki ilişki incelenmiş, güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre duygusal yönden anlama becerilerinin daha düşük olduğu ve bu çocukların annelerinin ise daha yüksek oranda depresyon yaşadığı gözlenmiştir. Bağlanma, hayat boyu bireylerin birçok alanda iyilik halini etkileyen ve değerlendirilmesi önemli olan temel bir alandır. Tablo 6'da görüldüğü gibi çalışmaların neredeyse yarısında örneklem sayısı %45.4 (64) 300 ve üzerindeyken geri kalan önemli bir kısmında ise 300'den az örneklem ile verilere ulaşılmıştır. Bu nedenle bağlanma alanında yapılan çalışmaların artmasının, daha büyük örneklem gruplarıyla daha farklı yöntemler ile geniş alanlara yayılması aile ve bireylerin hem ilişkisel hem duygusal gelişimlerine olumlu yönde katkılar sağlayacağı, ulaşabilecekleri hizmetlerin niteliğine katkılar sunacağı ayrıca bu alanda çalışan profesyonellere de yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Tablo 9'da yapılan çalışmada 141 akademik çalışmanın öneriler bölümüne bakıldığında büyük bir bölümünü eğitim/seminer verilmesi önerisinin oluşturduğunu görülmektedir. Bu çalışmaların anne- babalara (Kaçar, 2017; Tanrikulu, 2019), çocuk ve ergenlere (Körük, 2016), öğrencilere ve ailelerine (Akdeniz, 2020; Görür, 2019), eğitim kurumlarında çalışanlara (Mamiyev, 2018)

yönelik olarak farklı alanlarla ilgili olduğu görülmektedir. Çok farklı alanlarda ve farklı akademik düzeylerde birçok çalışmanın öneri bölümünün çeşitlendirilmesinin alandaki uzmanlar, eğitimciler, ebeveynler, sağlık çalışanları gibi pek çok kişiye yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca müdahale programlarının hazırlanması önerisinin en az verilen öneri olması dikkat çekmektedir. Erken dönemlerdeki bağlanma durumları ilerleyen yaşlarda sosyal ilişkileri etkilemektedir (Işık, 2019). Bu nedenle problem durumları önleyici müdahale programlarının oluşturulmasının önemli bir nokta olduğu düşünülmektedir. Verilmesi önerilen farkındalık çalışmalarının çeşitlendirilmesi, önleme veya müdahale programlarının artırılması, kurumlar arası iş birliğinin sağlanması gibi daha farklı ve çeşitli öneriler sunulması gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda;

Yaşamın her alanında etkisini gösteren bağlanmanın güvenli ve sağlıklı olabilmesi için bu alanda çalışan uzmanların disiplinler arası iş birliği ile çalışabilecekleri müdahale programları oluşturulmalıdır. Çalışmamızda bağlanma üzerine pek çok değişkenin etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu değişkenlerden yola çıkılarak müdahale programlarının alt dalları oluşturulabilir ve bu konu ile ilgilenen uzmanlara tek elden ulaşılabilir bir kaynak oluşturulabilir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında bağlanma konusunda okul iş birliğinin neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Çocuklarda ve ergenlerde bağlanma konusu çalışırken okul-çocuk ilişkisi de önemli bir basamaktır. Çocukların bağlanma konusunda birbirleri ile girdiği etkileşimin etkisinin ölçülebilmesi için bu konuda yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir. Tez çalışmasında olan uzmanların bu konudaki farkındalığı artırılmalıdır.

Elde ettiğimiz verilere göre incelenen tezlerde ebeveyn-okul-çocuk bağlanması konusunun da ele alındığı çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Çocuklarda bağlanmanın sosyal yaşantıya etkisi okul yaşantılarında belirgin faktör olmaktadır. Bu nedenle yapılacak olan çalışmaların bağlanmanın okul üzerindeki etkisi, ebeveyn-okul ilişkisinin çocuğun sosyal çevresine olan bağlanmasına etkisi konularında olmalıdır. Bağlanma konusunda çalışacak olan araştırmacıların bu konularda çalışmaları desteklenmelidir.

İncelenen çalışmada baba-bebek bağlanması hakkında yapılan çalışmaların az olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda özellikle bebek bakımı konusunda annelere verilen gerek doğum sonrası gerek doğum öncesi eğitimlerde babaların bebek bağlanması üzerindeki etkilerinden söz edilebilir. Bu anlamda annelere verilen eğitimlere ek olarak babaların da bu konuda eğitim almalarını desteklenmeli, baba eğitimlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Teşekkür

Bu çalışmaya katkıda bulunan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Bilgilendirilmiş Onam

Araştırma süreci Helsinki deklarasyonuna uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan gebelere araştırma hakkında bilgi verilerek soruları yanıtlandı. Katılımcılara verilerin sadece bu araştırma için kullanılacağı ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları bilgisi verilerek yazılı ve sözel onamları alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

B.Y.: Fikir, Tasarım, Analiz ve Yorumlama, Literatür Tarama, Yazma, Eleştirel İnceleme

E.D.: Fikir, Veri Toplama ve İşleme, Yazma

M.D.: Tasarım, Analiz ve Yorumlama, Literatür Tarama, Yazma, Eleştirel İnceleme

B.İ.S.: Gözetim, Veri Toplama ve İşleme

Kaynaklar

- Afshar, Y., Wang, E. T., Mei, J., Esakoff, T. F., Pisarska, M. D., & Gregory, K. D. (2017). Childbirth education class and birth plans are associated with a vaginal delivery. *Birth*, 44(1), 29-34.
- Agrati, D., & Lonstein, J. S. (2016). Affective changes during the postpartum period: Influences of genetic and experiential factors. *Horm Behav*, 77(1), 141- 52.
- Akın, B., & Turfan, E. Ç. (2016). Doğuma hazırlık eğitimi alan ve almayan gebelerin doğumdan memnuniyetlerinin değerlendirilmesi. *JACSD*, 8, 1-16. <https://doi.org/10.17367/JACSD.2016823639>.
- AiDughaihi, M. Y. K., Seshan, V., & Matua, G. A. (2023). Antenatal education services in Oman: A descriptive qualitative inquiry of healthcare provider's perspective. *SAGE Open Nurs*, 3, 9, 23779608231167820.
- AlSomali, Z., Bajamal, E., & Esheaba, O. (2023). The effect of structured antenatal education on childbirth self-efficacy. *Cureus*, 15(5), e39285. doi:10.7759/cureus.39285

- Altıparmak, S., & Coşkun, A. M. (2016). Doğum öncesi verilen eğitimin gebenin bilgi düzeyi ile memnuniyet durumuna etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2610-2624. doi:10.14687/jhs.v13i2.3744.
- Coşar, F., & Demirci, N. (2012). Lamaze felsefesine dayalı doğuma hazırlık eğitiminin doğum algısı ve doğuma uyum sürecine etkisi. *S.D.Ü Sağlık Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 18-30.
- Çelik, A. S., & Derya, Y. A. (2019). Gebelerin öz bakım gücü ile sağlık uygulamaları düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *GÜSBD*, 8(1), 111-119.
- Çıtak Bilgin, N., Ak, B., Coşkun Potur, D., & Ayhan, F. (2018). Doğum yapan kadınların doğumdan memnuniyeti ve etkileyen faktörler. *HSP*, 5(3), 342-352.
- Dişsiz, M., Gelebek, N., Demirbaş Meydan, Ş., Mamuk, R., & Bilgiç, D. (2023). Doğuma hazırlık sınıflarında verilen eğitimin doğum memnuniyeti üzerine etkisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(1), 103-107.
- Ferguson, S., Davis, D., & Browne, J. (2013). Does antenatal education affect labour and birth? A structured review of the literature. *Women Birth*, 26(1), e5-e8. doi:10.1016/j.wombi.2012.09.003 .
- Gao, Y., Tang, Y., Tong, M., Du, Y., & Chen, Q. (2019). Does attendance of a prenatal education course reduce rates of caesarean section on maternal request? A questionnaire study in a tertiary women hospital in Shanghai, China. *British Medical Journal Open*, 9(6). <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-029437>.
- Gökçe İsbir, G., İnci, F., Önal, H., & Yıldız, P. D. (2016). The effects of antenatal education on fear of childbirth, maternal self-efficacy and post-traumatic stress disorder (PTSD) symptoms following childbirth: an experimental study. *Appl Nurs Res*, 32, 227-232. doi: 10.1016/j.apnr.2016.07.013. Epub 2016 Jul 30. PMID: 27969033.
- Gönelç, İ. M., & Çakırer Çalbayram, N. (2017). Gebelerin, gebe okulu programı hakkındaki görüşleri ve eğitim sonrası deneyimleri. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1609-1620. doi:10.14687/jhs.v14i2.4424
- Güner, P. D., Bölükbaşı, H., Tezcan, E., Gözükara, İ., Hakverdi, A. U., & Özer, C. (2021). Prenatal dönemdeki gebe kadınların gebeliğe ve anneliğe uyumu ile ilişkili faktörler. *Kafkas J Med Sci*, 11(1), 45-51. <https://doi.org/10.5505/kjms.2021.76768>.
- Hassanzadeh, R., Abbas Alizadeh, F., Meedy, S., Mohammad Alizadeh Charandabi, S., & Mirghafourvand, M. (2021). Primiparous women's knowledge and satisfaction based on their attendance at childbirth preparation classes. *Nursing Open*, 8, 2558-2566. <https://doi.org/10.1002/nop2.7872>
- Jakubiec, D., Jagielska, K., Karmowski, M., Kubicka, K., Karmowski, A., & Sobiech, K. A. (2014). Effect of attending childbirth education classes on psychological distress in pregnant women measured by means of the General Health Questionnaire. *Adv Clin Exp Med*, 23(6), 953-957. doi:10.17219/acem/37351
- Karabulut, Ö., Coşkun Potur, D., Doğan Merih, Y., Cebeci Mutlu, S., & Demirci N. (2016). Does antenatal education reduce fear of childbirth?. *Int Nurs Rev*, 63(1), 60-67. doi:10.1111/inr.12223
- Karabulutlu, Ö., & Akdemir, G. (2021). 15-49 yaş grubundaki kadınların doğum öncesi bakım alma sıklığı ve etkileyen faktörleri belirleme, verilen hizmetin uygunluğunu değerlendirme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(4), 520-530. DOI: 10.17049/ataunihem.767194.
- Karaçam, Z., & Akyüz, E. Ö. (2011). Doğum eyleminde verilen destekleyici bakım ve ebel/ hemşirenin rolü. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19(1), 45-53.
- Kehinde, J., O'Donnell, C., & Grealish, A. (2023). The effectiveness of prenatal breastfeeding education on breastfeeding uptake postpartum: A systematic review. *Midwifery*, 118, 103579. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2022.103579>.
- Kızılkaya Beji, N., & Dişsiz, M. (2015). Hemşire ve Ebelere Yönelik Kadın Sağlığı ve Hastalıkları. N. Kızılkaya Beji (Ed.). Gebelik ve hemşirelik yaklaşımı (s. 294-300). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Leach, J., Bowles, B., Jansen, L., & Gibson, M. (2017). Perceived benefits of childbirth education on future health-care decision making. *J Perinat Educ*, 26(1), 49-56. doi:10.1891/1058-1243.26.1.49.
- McKee, C. L., Stapleton, P. B., & Pidgeon, A. M. (2018). History of Pre and Perinatal (PPN) Parenting Education A literature review. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health*, 32(3), 1-27.
- Mueller, CG, Webb, PJ, & Morgan, S. (2020). The effects of childbirth education on maternity outcomes and maternal satisfaction. *J Perinat Educ*, 29(1), 16-22. doi:10.1891/1058-1243.29.1.16
- Munkhondya, B. M., Munkhondya, T. E., Chirwa, E., & Wang, H. (2020). Efficacy of companion-integrated childbirth preparation for childbirth fear, self-efficacy, and maternal support in primigravid women in Malawi. *BMC Pregnancy Childbirth*, 20(48), 1-12.
- Özçalkap, N., & Yiğit, F. (2020). Adıyaman il merkezindeki gebelerin gebelik ve anneliğe uyumlarının karşılaştırılması. *Zeugma Health Res*, 2(1), 19-27.
- Özgan Çelikel, Ö. (2022). Gebe okuluna başvuran gebelerin sosyodemografik özellikleri, doğum şekilleri ve emzirme sürelerinin incelenmesi. *KSÜ Tıp Fak Der.*, 17(1), 53-58.
- Pekcan, N., & Yılmaz, E. (2021). Doğuma hazırlık sınıfında eğitim alan ve almayan kadınların doğum sonu depresyon riskinin incelenmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 226-240.
- Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2018). Sağlık hizmetlerinde gebe bilgilendirme sınıfı, gebe okulu ve doğuma hazırlık ve danışma merkezlerinin çalışma usul ve esasları ile ilgili genelge, 2018/08. Sayı: 57536863-231.01.99-1109. <https://shqmsmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/27398/0/usul-ve-esaslarpdf.pdf>. Erişim tarihi: 13.07.2023.
- Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. (2014). Gebe Bilgilendirme Sınıfı 57536863/010.06.2014/28 Sayılı Genelgesi. Ankara. <https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/12616,20140925-85-hskdan-gebe-bilgilendirme-sinifi-hakkinda-genelge-2014-28pdf.pdf?0>. Erişim tarihi: 14.07.2023.
- Serçekuş, P., & Başkale, H. (2015). Effects of antenatal education on fear of childbirth, maternal self-efficacy and parental attachment. *Midwifery*, 34, 166-172. doi: 10.1016/j.midw.2015.11.016. Epub 2015 Nov 27. PMID: 26656473.
- Sezgin, D., & Aydın Kartal, Y. (2021). Gebelik döneminde uygulanan kanita dayalı yaklaşımların güncel rehberler doğrultusunda incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 92-107.
- Shorey, S., Ang, L., Goh, E. C. L., & Gandhi, M. (2019). Factors influencing paternal involvement during infancy: A prospective longitudinal study. *Journal of Advanced Nursing*, 75(2), 357-367.
- Stoll, K. H., & Salon, W. (2012). Childbirth education and obstetric interventions among low-risk canadian women: is there a connection?. *J Perinat Educ*, 21(4), 229-237. doi:10.1891/1058-1243.21.4.229.
- Sunay, Z., & Ucar, T. (2022). The Effect of childbirth education and birth plan on childbirth self-efficacy: A randomized controlled trial. *TJFMPC*, 16(2), 422-433.
- Tok, A., & Sakallıoğlu, H. (2021). Gebe okulları doğum korkusunu azaltmada etkili bir uygulama mıdır?. *Kafkas J Med Sci*, 11(1), 52-56.

- Tuna, G. N., Karataş, A., Bilge, Ç., & Çelik, D. (2021). Gebe eğitim sınıfının doğum ve doğum sonrası sürece etkisi: Olgu sunumu. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 85-90.
- Turgut, N., Güldür, A., Çakmakçı, H., Şerbetçi, G., Yıldırım, F., Ender Yumru, A., Bebek, A., Gülova, S. S. (2017). Gebe okulunda eğitim alan gebelerin bilgi düzeyleri üzerine bir araştırma. *JAREN*, 3(1), 1-8.
- Yılmaz Esencan, T., Karabulut, Ö., Demir Yıldırım, A., Ertuğrul Abbasoğlu, D., Külek, H., Şimşek, Ç., Küreşir Ünal, A., Küçükoğlu, S., Ceylan, Ş., Yavrutürk, S., & Kılıçcı, Ç. (2018). Doğuma hazırlık eğitimi alan gebelerin doğum şekli, ilk emzirme zamanı ve ten tene temas tercihleri. *FNJN Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 26(1), 31-43. <https://doi.org/10.26650/FNJN.387>